

OSTALE TEME ARTICLES

PROSTORNI RAZVOJ VIKENDAŠTVA U RURALNIM PODRUČJIMA HRVATSKE: PRIMJER KOPRIVNIČKO- KRIŽEVAČKE ŽUPANIJE

SPATIAL DEVELOPMENT OF SECOND HOME PHENOMENON IN RURAL AREAS OF CROATIA: A CASE STUDY OF KOPRIVNICA- KRIŽEVCI COUNTY

Vuk Tvrtko OPAČIĆ

Sveučilište u Zagrebu

Prirodoslovno-matematički fakultet

Geografski odsjek

Marulićev trg 19/II

10000 Zagreb

vtopacic@geog.pmf.hr

Primljeno/Received: 28. 4. 2017.

Prihvaćeno/Accepted: 5. 6. 2017.

Izvorni znanstveni rad

Original scientific paper

UDK/UDC [728.71+379.84]

(497.5-35Koprivnica)“1971/2011”

338.486(497.5-3Podravina)“20”

Petar FIJAČKO

Turistička zajednica Grada Koprivnice

Trg bana Josipa Jelačića 7

48000 Koprivnica

petar.fijacko7@gmail.com

SAŽETAK

Cilj rada je analizirati prostorni razvoj vikendaštva u Koprivničko-križevačkoj županiji, kao reprezentativnom prostoru istraživanja navedenoga fenomena u ruralnim područjima Hrvatske. Identificirana su vodeća vikendaška područja u Koprivničko-križevačkoj županiji, utvrđena je razvojna dinamika i prostorni razmještaj vikendaštva od 1971. do 2011. godine te stupanj preobrazbe stambenoga fonda u jedinicama lokalne samouprave, kao i naseljima u Županiji. Kao reprezentativan prostor za istraživanje prostornih utjecaja vikendaštva na lokalnoj razini izabrana je Šoderica, tipično vikendaško naselje smješteno uz umjetno jezero u dravskome poloju. Utvrđene su karakteristike razvoja vikendaštva na lokalnoj razini, kao i struktura vlasnika stanova za odmor i rekreaciju s obzirom na mjesto stalnog prebivališta te struktura i prostorni razmještaj stanova za odmor i rekreaciju s obzirom na njihovu površinu. Kao vodeća vikendaška područja u Županiji prepoznata su vikendaška naselja Šoderica i Čingi-Lingi na umjetnim jezerima u dravskome poloju, sjeverni obronci Bilogore i južni obronci Kalnika te pojedina naselja u ruralnoj rekreacijskoj okolini Koprivnice u blizini »podravske magistrale« (državna cesta broj 2). Dobiveni rezultati prilog su boljem poznavanju prostornog razvoja vikendaštva ne samo u ruralnom prostoru Koprivničko-križevačke županije, već i u ruralnim područjima kontinentalnog dijela Hrvatske, te mogu poslužiti kao polazište u kvalitetnijem prostornom planiranju ruralnih vikendaških područja u Hrvatskoj.

Ključne riječi: vikendica, vikendaštvo, ruralno područje, Šoderica, Koprivničko-križevačka županija, Hrvatska

Key words: second home, second home phenomenon, rural area, Šoderica, Koprivnica-Križevci County, Croatia

UVOD

U prostornom razvoju vikendaštva¹ u Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskog rata mogu se izdvojiti tri razdoblja koja su obilježila različite forme objekata za odmor i rekreaciju. »Početna faza prenamjene i adaptacije postojećega stambenog i gospodarskog fonda u stanove za odmor i rekreaciju (1960-ih i 1970-ih) nastavila se snažnim procesima kupovanja zemljišta i intenzivne izgradnje namjenskih objekata za odmor i rekreaciju, obiteljskih kuća za odmor, često i iznad praga nosivosti prostora (1970-ih i 1980-ih). Slične tendencije uočljive su i u posljednjih 20-ak godina, kada nakon osamostaljenja Hrvatske u obalnim i otočnim vikendaškim područjima, u uvjetima slobodnoga tržišta, uz nastavak individualne izgradnje obiteljskih kuća za odmor, dolazi i do pojačane izgradnje višestambenih apartmanskih kompleksa namijenjenih odmoru i rekreaciji (Opačić, 2012: 262).« Značajan udio stanova za odmor i rekreaciju u strukturi stambenoga fonda u mnogim je vikendaškim područjima Hrvatske rezultirao snažnim fizionomsko-funkcionalnim, ekonomskim, sociokulturnim i okolišnim prostornim utjecajima i posljedicama.

Od trenutka prvog popisa stanovništva koji je obuhvatio stanove za odmor i rekreaciju kao izdvojevu sastavnicu stambenoga fonda njihov broj na nacionalnoj razini konstantno je rastao (tab. 1).

	Broj stanova za odmor i rekreaciju	Udio u ukupnom broju stanova (%)	Indeks promjene broja stanova za odmor i rekreaciju (IL)*
1971.	22946	1,86	-
1981.	84317	5,70	367,46
1991.	176845	9,98	209,74
2001.	182513	9,72	103,21
2011.	249243	11,09	136,56

Tab. 1: Kretanje broja stanova za odmor i rekreaciju u Hrvatskoj i njihov udio u ukupnom broju stanova 1971.-2011.

Izvori: 3, 4, 6, 7, 9

* Lančani indeks (IL) promjene broja stanova za odmor i rekreaciju u cijelom radu izračunat će na sljedeći način: broj stanova za odmor i rekreaciju naredne popisne godine/broj stanova za odmor i rekreaciju prethodne popisne godine *100.

Usporavanje dinamike povećanja broja stanova za odmor i rekreaciju u međupopisnom razdoblju 1991.-2001. rezultat je više faktora, od kojih su najvažniji: direktni i indirektni utjecaji rata, prenamjena dijela stanova za odmor i rekreaciju u stalno nastanjene stanove i registriranje stanova koji se zapravo rabe za odmor i rekreaciju kao stalno nastanjenih stanova, privremeno nenastanjenih stanova te stanova u kojima se isključivo obavljala djelatnost (Opačić, 2009: 41).

Popisom stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine u Hrvatskoj je evidentirano 249 243 stanova za odmor i rekreaciju, što čini 11,09 % ukupnoga stambenog fonda. Dakle, ugrubo, vikendice²

¹ Tražeći prikladan izraz koji bi jednom riječju obuhvatio fenomen sekundarnoga rekreacijskog stanovanja kao opća imenica, došlo se do zaključka da takva izraza u rječnicima hrvatskoga jezika nema. Čini se da bi pojam *vikendaštvo* mogao kvalitetno nadomjestiti taj manjak jer je već pri prvom susretu razumljiv i jasan, a istodobno prati tvorbenu tradiciju hrvatskoga jezika. Pod pojmom *vikendaštvo* razumijeva se fenomen vikendica (stambenih jedinica za odmor i rekreaciju), tj. fenomen sekundarnoga stanovanja. Može označivati vikendice kao raširenu pojavu te organiziranu djelatnost/aktivnost vikendaša, odnosno ukupnost svih pojava i procesa povezanih s pojmovima vikendica, objekt za odmor i rekreaciju, drugi dom te sekundarno (povremeno) stanovanje (Opačić, 2011; 2012; 2013).

² Pod pojmom *vikendica* u ovome radu podrazumijevaju se sve stambene jedinice za odmor i rekreaciju/sekundarno stanovanje koje se pojavljuju u obliku kuće i stana, koje se rabe bilo vikendima i kraćim praznicima, bilo za duže boravke te koje služe bilo za odmor i rekreaciju, bilo za komercijalne svrhe. Znači, u ovom radu pojam *vikendica* ne odnosi se na tip objekta prema morfološkim karakteristikama, nego na njegovu

predstavljaju svaku desetu stambenu jedinicu u ukupnom stambenom fondu u državi. Županije s izlazom na more, zbog rekreacijske pogodnosti Jadranskoga mora kao najvažnijeg privlačnog faktora vikendaštva, od pojave ovoga fenomena u Hrvatskoj prednjačile su brojem stanova za odmor i rekreaciju (Pepeonik, 1983; Opačić, 2012). U njima je 2011. popisano 176 603 stambenih jedinica sekundarnog stanovanja, ili 70,86 % svih stanova za odmor i rekreaciju u Hrvatskoj. U priobalnim županijama vikendaštvo je i jače zastupljeno u ukupnom stambenom fondu iz čega proizlazi da je navedeni fenomen značajniji faktor preobrazbe tamošnjih naselja. Fenomen vikendaštva prisutan je i u kontinentalnim županijama (72 640 stanova za odmor i rekreaciju 2011. godine ili 29,14 % svih vikendica u Hrvatskoj), ponajviše onima koje obuhvaćaju privlačna brežuljkasta ili brdsko-planinska rekreacijska područja, bogata hidrografskim atrakcijama (rijeke, jezera) u blizini makroregionalnih ili regionalnih središta u unutrašnjosti. Najmanji broj stanova za odmor i rekreaciju registriran je u županijama koje obuhvaćaju u rekreacijskom kontekstu manje privlačan nizinski ruralni prostor, ujedno udaljeniji ili slabije prometno povezan s većim gradovima, odnosno sa središtima vikendaške potražnje (tab. 2).

Županija	Ukupan broj stanova	Broj stanova za odmor i rekreaciju	Udio stanova za odmor i rekreaciju u ukupnom stambenom fondu (%)
Šibensko-kninska	92022	27848	30,26
Zadarska	134247	39939	29,75
Ličko-senjska	46162	12107	26,23
Primorsko-goranska	193830	36529	18,85
Krapinsko-zagorska	62503	11218	17,95
Istarska	132990	22966	17,27
Zagrebačka	139233	16883	12,13
Splitsko-dalmatinska	254629	30187	11,86
Dubrovačko-neretvanska	64679	7027	10,86
Varaždinska	76064	8009	10,53
Karlovačka	68218	6042	8,86
Koprivničko-križevačka	52664	4079	7,75
Međimurska	43581	2726	6,26
Sisačko-moslavačka	93712	5754	6,14
Bjelovarsko-bilogorska	56316	3071	5,45
Osječko-baranjska	138252	5826	4,21
Brodsko-posavska	63961	1458	2,28
Virovitičko-podravsko	38078	791	2,08
Vukovarsko-srijemska	76463	1347	1,76
Požeško-slavonska	34973	558	1,60
Grad Zagreb	384333	4878	1,27
REPUBLIKA HRVATSKA	2246910	249243	11,09

Tab. 2: Broj stanova za odmor i rekreaciju i njihov udio u ukupnom stambenom fondu županija Republike Hrvatske 2011. godine (%)

Izvor: 9

Veći potencijal za razvoj vikendaštva imaju ona ruralna područja s raznovrsnom rekreacijskom atrakcijskom osnovom pogodnom za upražnjavanje većega broja rekreacijskih aktivnosti (Opačić, 2012). Kao najvažnije prirodne rekreacijske pogodnosti ili atrakcije mogu se izdvojiti: vodene površine (prvenstveno more, ali i rijeke i jezera), izražena vertikalna raščlanjenost reljefa (u prvom redu planine,

rekreacijsku funkciju, bez obzira na to je li riječ o stambenoj jedinici u obliku kuće ili u obliku stana (apartmana) (Opačić, 2011; 2012; 2013).

ali i niža gorja i brežuljci) (Halseth, 2004), očuvana prirodna šumska vegetacija ili privlačan kulturni pejzaž (npr. u vinogradarskim područjima), blizina zaštićenih područja te klimatske pogodnosti (Opačić, 2010: 91; 2011: 185). Upravo su područja bogata vodenim površinama najatraktivnija za rekreaciju (Ponižy, 2010), jer se prisutnost vode često smatra osnovnim preduvjetom rekreacije na otvorenom, bilo kao medij na, u i/ili oko kojeg se odvijaju same rekreacijske aktivnosti, bilo kao atraktivan element pejzaža, što znatno utječe na doživljaj posjetitelja (Pigram i Jenkins, 1999; Cooper, 2006; Gartner, 2006).

Iznimno važan faktor za formiranje rekreacijskih, odnosno vikendaških područja u ruralnome prostoru jest i blizina gradova, kao vodećih središta rekreacijske/vikendaške potražnje (Halfacree, 2012). Naime, blizina pogodnih područja za rekreaciju ključan je element u zadovoljavanju rekreacijskih potreba gradskog stanovništva, bilo radnim danom nakon posla, bilo za vrijeme vikenda ili kraćih praznika (Opačić i dr., 2014).

Zbog blizine gradova, glavnih emitivnih područja vikendaških tokova, vikendaški najvaloriziraniji dijelovi ruralnoga prostora nesumnjivo su ruralne rekreacijske okolice gradova (*rural recreational countryside*; Halseth, 2004: 36),³ koje su zbog izražene potražnje za rekreacijom mnogobrojnoga gradskog stanovništva postale važne zone rekreacije vikendom (Müller, 2013; Nefedova i Pallot, 2013). Miletić (2011: 10) naglašava da se »glavnina sekundarnog stanovanja ostvaruje na relaciji grad – selo, pri čemu je grad najčešće emitivno područje, a ruralni ambijent prostor realizacije sekundarnog stanovanja.«

U ruralnim rekreacijskim okolicama gradova pojava vikendaštva jedan je od najvažnijih oblika upotrebe prostora u svrhu rekreacije (Halseth i Rosenberg, 1995; Gallent i Tewdwr-Jones, 2000; Timothy, 2004). Imati vikendicu znači imati mjesto na koje se može pobjeći, gdje se može opustiti, sudjelovati u rekreacijskim aktivnostima, biti s obitelji i prijateljima i dr. (McIntyre, 2003; Reeder i Brown, 2005; Gallent, 2009; Opačić, 2010). U posljednje vrijeme u njima je sve izraženiji i proces suburbanizacije, odnosno doseljavanja stanovništva iz gradova, pri čemu se često (nekadašnje) vikendice prenamjenjuju u kuće za stalno stanovanje (Opačić, 2012).

Budući da su u ruralnim vikendaškim područjima glavne prirodne rekreacijske pogodnosti znatno raširenije u prostoru, nego primjerice u obalnim ili brdsko-planinskim područjima, osnovno obilježje prostornog razmještaja vikendica jest prostorna disperzija s mnoštvom vikendica na osamljenim lokacijama (Ogorelec, 1976; Opačić, 2012). Vikendaštvo se u ruralnim vikendaškim područjima, osobito ako je riječ o brežuljkastim prostorima, pojavljuje u formama »točkaste konfiguracije« (»maglice«) ili »kaotične konfiguracije« (Rogić, 2006: 173-175). Osim toga, ruralna vikendaška područja najčešće nisu područja s istodobno razvijenim masovnim turizmom, pa je stoga pritisak na prostor i njegove rekreacijske resurse od strane raznih zainteresiranih socijalnih grupa dokoličarske motivacije znatno manji (Opačić i Mikačić, 2009). Kako se vikendice u takvim receptivnim vikendaškim područjima najčešće nalaze u granicama tjedne vikendaške cirkulacije svojih vlasnika, one se rabe pretežno vikendima i kraćim praznicima.

U ruralnim prostorima za potrebe vikendaštva u ranijoj fazi razvoja vikendaštva prenamjenjuju se ponajprije napušteni gospodarski objekti (npr. vinogradarski podrumi, tzv. »klijeti«), uz koje bi se najčešće nalazilo i obradivo zemljište pogodno za hobističku poljoprivredu (Plut 1977; Jeršić, 1984). U kasnijoj fazi dolazi do kupovanja zemljišta i izgradnje obiteljskih kuća za odmor i rekreaciju na atraktivnim pogodnim lokacijama (Opačić, 2012).

³ U anglosaksonskoj relevantnoj literaturi postoji niz izraza za ruralnu rekreacijsku okolicu gradova, odnosno receptivna vikendaška područja u okolici gradova, npr. *rural recreational countryside* (»ruralni rekreacijski prostor«), *rural recreational hinterland* (»ruralno rekreacijsko zaleđe«), *city countryside* (»ruralni prostor grada«), *second home belt* (»pojas vikendica«), *holiday belt* (»pojas za provođenje praznika«), *pleasure periphery* (»periferija za razonodu«), *cottage country* (»prostor koliba/drvenih vikendica«), *weekend leisure zone* (zona vikend dokolice), *zone of overnight* (»zona jednog noćenja«) itd.

PROSTORNI OKVIR, CILJ I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Kao reprezentativan prostor istraživanja vikendaštva u ruralnim vikendaškim područjima Hrvatske izabrana je Koprivničko-križevačka županija. Navedena županija obuhvaća različite reljefne cjeline s raznovrsnim tipovima vegetacijskoga pokrova – šumovite obronke Kalnika i Bilogore te okolnih pobjeda, ponegdje pretvorena u privlačan kulturni pejzaž vinograda, kao i poljoprivredno vrednovanu podravsku ravnicu s razvijenom hidrografskom mrežom poriječja Drave s brojnim meandrima i mrtvama (Dugački 1974; Feletar i Feletar, 2008; Magaš, 2013). Istovremeno, navedeni prostor primjer je ruralnog prostora Hrvatske čija se receptivna vikendaška područja nalaze u blizini regionalnih i subregionalnih središta (Varaždin, Koprivnica, Bjelovar), ujedno i vodećih ishodišta tamošnje vikendaške potražnje (Fijačko, 2016b; Karaula, 2016). S druge, pak, strane, vikendaška područja u Županiji, zbog nešto slabije cestovne povezanosti (Feletar, P., 2016), vremenski su razmjerno udaljena od Zagrebačke aglomeracije, glavnog emitivnog vikendaškog prostora Hrvatske. Nameće se teza da su Zagreb i ostali gradovi iz njegove aglomeracije do sada manje utjecali na razvoj vikendaštva u vikendaškim područjima Koprivničko-križevačke županije pa je prostorni razvoj vikendaštva moguće pratiti autonomno, na lokalnoj razini.

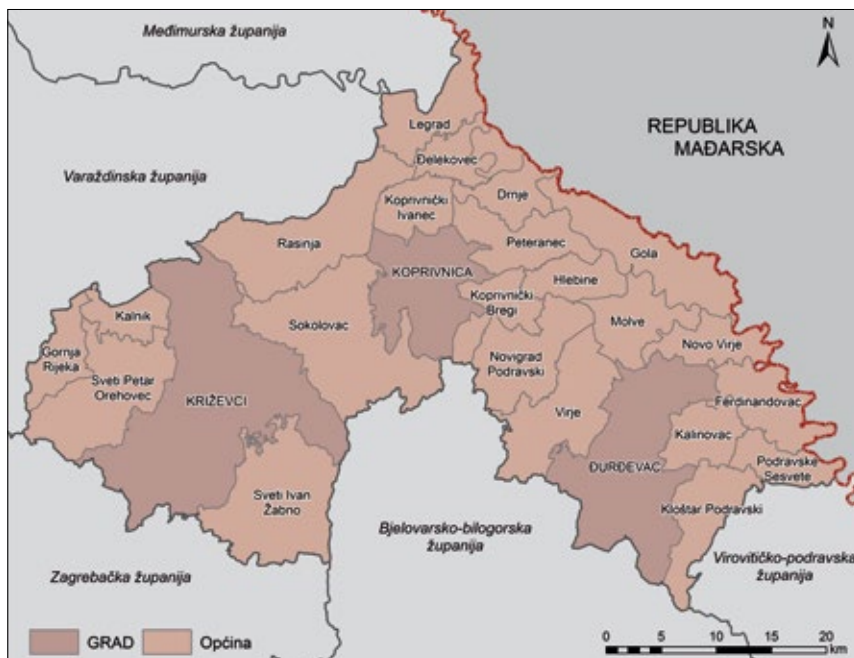
Iz navedenih razloga Koprivničko-križevačka županija može poslužiti kao ogledna studija slučaja za istraživanje prostornog razvoja vikendaštva u ruralnim područjima Hrvatske. Kao reprezentativan prostor za istraživanje vikendaštva i njegovih prostornih utjecaja na lokalnoj razini, kao i strukturnih obilježja vikendaša s obzirom na mjesto stalnog prebivališta, izabrana je Šoderica, tipično vikendaško naselje koje se spontano razvilo uz umjetno jezero izgrađeno radi vađenja šljunka za potrebe građevinarstva, tzv. šodranu, u dravskome poloju (Feletar, D., 2016; Feletar, P., 2016; Fijačko, 2016b). Riječ je o jedinome naselju u Županiji (premda se statistički vodi pod naselje Legrad) koje se u svim popisnim godinama pojavljuje među 5 naselja s najvećim brojem stanova za odmor i rekreaciju, točnije 1971. i 1981. godine bilo je na prvom mjestu, dok je 1991., 2001. i 2011. bilo na drugom mjestu prema broju vikendica. Uz to, obilježja razvojne dinamike vikendaštva na Šoderici po promatranim međupopisnim razdobljima u potpunosti se podudaraju s istima na razini Koprivničko-križevačke županije.

Glavni cilj ovoga istraživanja jest analizirati prostorni razvoj vikendaštva u Koprivničko-križevačkoj županiji, kao reprezentativnom prostoru istraživanja navedenoga fenomena u ruralnim područjima Hrvatske. U ostvarivanju postavljenog cilja potrebno je ispuniti više pojedinačnih istraživačkih ciljeva:

- identificirati vodeća vikendaška područja u Koprivničko-križevačkoj županiji
- utvrditi razvojnu dinamiku i prostorni razmjesta vikendaštva od 1971. do 2011. godine u Koprivničko-križevačkoj županiji
- utvrditi stupanj preobrazbe stambenoga fonda od 1971. do 2011. godine u jedinicama lokalne samouprave, kao i naseljima u Koprivničko-križevačkoj županiji
- utvrditi karakteristike razvoja vikendaštva na lokalnoj razini na primjeru Šoderice
- utvrditi strukturu vlasnika stanova za odmor i rekreaciju na Šoderici s obzirom na mjesto stalnog prebivališta
- utvrditi strukturu i prostorni razmjesta stanova za odmor i rekreaciju na Šoderici s obzirom na njihovu površinu.

Statistička analiza i interpretacija popisnih podataka o stanovima za odmor i rekreaciju u Koprivničko-križevačkoj županiji provedena je na razini naselja za sve popisne godine od kada se stanovi za odmor i rekreaciju vode kao zasebna kategorija stambenoga fonda u popisima stanovništva, kućanstava i stanova (1971., 1981., 1991., 2001. i 2011.), dok su podaci kartografski vizualizirani u GIS programu ArcGIS 10.2. na razini 25 jedinica lokalne samouprave u Županiji – 3 grada i 22 općine (sl. 1).

Podaci o vlasnicima vikendica na Šoderici dobiveni su na relativno zahtjevan, ali na jedino dostupan način. Najprije su preko Geoportala Državne geodetske uprave RH (<http://geoportal.dgu.hr/>) ispisane katastarske čestice na području Šoderice, zatim je svaka od tih čestica pregledana u Zajedničkom informacijskom sustavu zemljišnih knjiga i katastra Državne geodetske uprave i Ministarstva pravosuđa RH (<https://oss.uredjenazemlja.hr/public/lrexttracts.jsp?action=publicLdbExtract>) te su izdvojeni potrebni podaci (namjena objekta, površina objekta, mjesto prebivališta vlasnika). Pritom su se javljali problemi viševlasništva koji su riješeni tako da su uzeti u obzir svi vlasnici, a konačni rezultati su prikazani u

Slika 1. Administrativno-teritorijalno ustrojstvo Koprivničko-križevačke županije – podjela po gradovima i općinama

Izvor: 11

relativnom obliku. Prostorni razmještaj i strukturalna obilježja vikendica na Šoderici dodatno su analizirani i terenskim obilaskom.

RAZVOJNA DINAMIKA I PROSTORNI RAZMJEŠTAJ VIKENDAŠTVA U KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJU

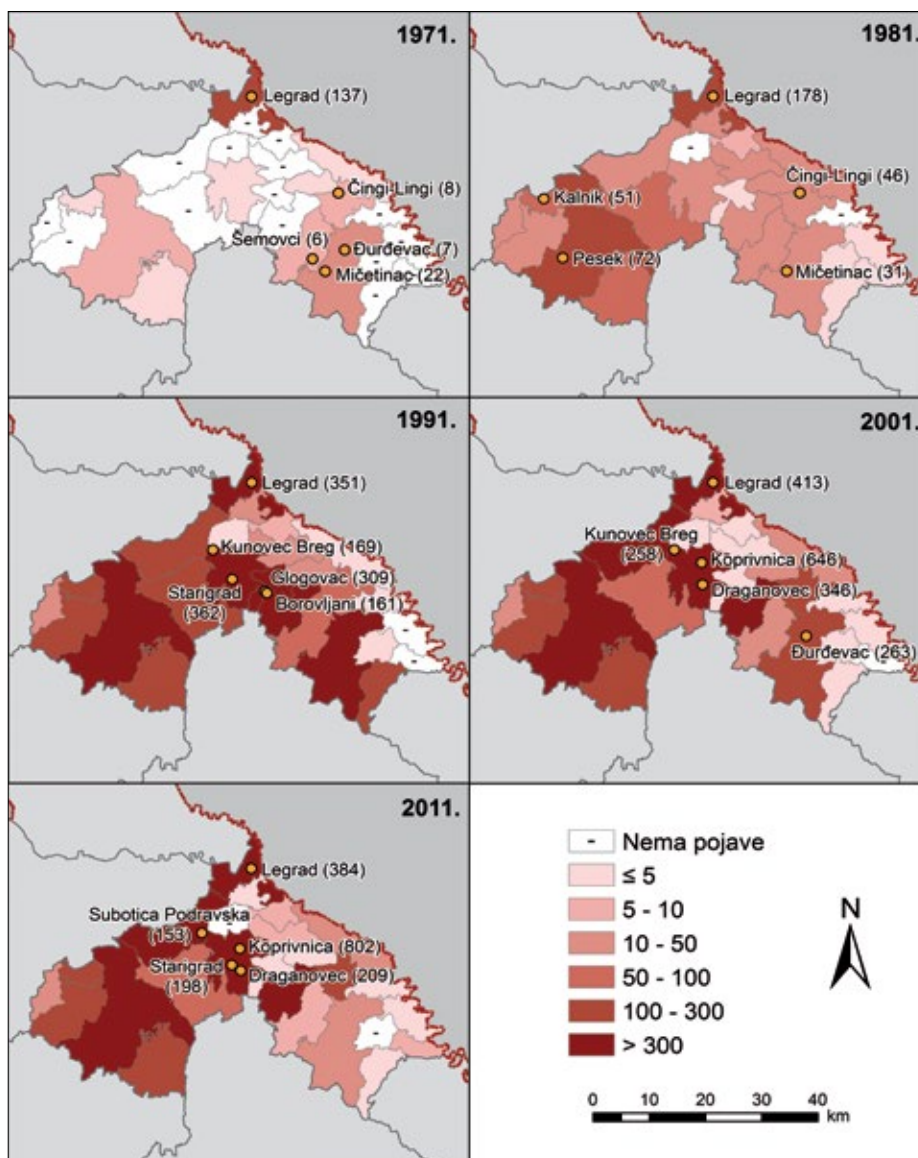
Razvojna dinamika i prostorni razmještaj vikendaštva u Koprivničko-križevačkoj županiji analizirani su u pet karakterističnih razdoblja definiranih godinama popisa stanovništva i stanova (1971., 1981., 1991., 2001., 2011.) u kojima se stanovi za odmor i rekreaciju evidentiraju kako zasebna kategorija stambenoga fonda u Hrvatskoj. Kao glavni indikatori prostornoga razvoja vikendaštva u Županiji uzeti su u obzir: a) broj stanova za odmor i rekreaciju u popisnim godinama, b) indeks promjene broja stanova za odmor i rekreaciju po međupopisnim razdobljima te c) udio stanova za odmor i rekreaciju u ukupnom stambenom fondu.

Razdoblje do 1971. godine

Popisom stanovništva i stanova 1971. prvi put su stanovi za odmor i rekreaciju u Hrvatskoj evidentirani kao zasebna kategorija stambenoga fonda. U Hrvatskoj je tada popisano 22 946 stanova za odmor i rekreaciju, a oni su činili 1,86 % ukupnog stambenog fonda (tab. 1). Više od četiri petine vikendica u Hrvatskoj tada je bilo smješteno u obalnom i otočnom dijelu Hrvatske (Opačić, 2012: 101), u kojemu se ovaj fenomen i ranije pojavio, pa ne iznenađuje podatak o tek 207 stambenih jedinica namijenjenih sekundarnom rekreacijskom stanovanju u Koprivničko-križevačkoj županiji.

Prostorni razmještaj stanova za odmor i rekreaciju u Županiji bio je izrazito koncentracijskih obilježja. Naime, u samo 10 od ukupno 25 današnjih jedinica lokalne samouprave (gradovi i općine) bila je registrirana pojava vikendaštva. Izrazitu koncentraciju dodatno potvrđuje činjenica da je u samo 19 od ukupno 264 naselja⁴ u Županiji (7,20 %) 1971. godine zabilježena pojava sekundarnog rekreacijskog stanovanja. Uvjerljivo najveći broj vikendica (137) evidentiran je u naselju Legrad (Općina Legrad), u koji statistički ulazi vikendaško naselje Šoderica, a potom slijede naselja: Mičetinac (22; Grad Đurđevac), Čingi-Lingi (8; Općina Molve), Đurđevac (7; Grad Đurđevac) te Šemovci (6, Općina Virje) (sl. 2).

⁴ Prema naseljskom skupu u trenutku Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine.

Slika 2. Broj stanova za odmor i rekreaciju u gradovima i općinama Koprivničko-križevačke županije 1971., 1981., 1991., 2001. i 2011. godine

Izvori: 3, 5, 6, 8, 10, 11

Koncentracija uvjerljivo najvećeg broja vikendica u Županiji u početnoj godini njihova službenog statističkog praćenja u popisima stanovništva i stanova na Šoderici ne iznenađuje jer se na tom umjetnom jezeru još od 1956. godine rekreacija i turizam organiziraju planski. Te se godine radi uređenja Šoderice kao rekreacijsko-turističkog prostora u Koprivnici osniva Odbor za uređenje Šoderice, da bi se tijekom 1960-ih godina izgradilo više odmarališta, ugostiteljskih objekata, trgovina mješovitom robom, ambulanta, pristupne ceste i drugi sadržaji, što je privuklo i brojne vikendaše (Posedi i Bulić, 2016). Zbog velikog broja stanova za odmor i rekreaciju na Šoderici u Općini Legrad zabilježen je uvjerljivo najveći udio vikendica u ukupnom stambenom fondu – čak 10,25 % – što osobito dolazi do izražaja ako se napomene da niti u jednoj drugoj jedinici lokalne samouprave u Županiji 1971. godine udio stanova za odmor i rekreaciju nije prelazio 1 %. Značajan udio objekata sekundarnog rekreacijskog stanovanja u ukupnom stambenom fondu potvrđuju i podaci na razini naselja. Naime, naselja Legrad (zbog Šoderice) i Čingri-Lingi osjetno odskakuju od ostalih naselja prema zastupljenosti vikendica u stambenom fondu sa 18,32 %, odnosno 18,18 %.

U ostalim dijelovima Županije vikendaštvo je do 1970-ih godina još vrlo rijetka pojava inicirana namjenskom izgradnjom objekata za odmor i rekreacije, ali i prenamjenom stambenih i gospodarskih objekata u vikendice. Osim na Šoderici, vikendaštvo se u to vrijeme u znatno manjoj mjeri pojavljuje

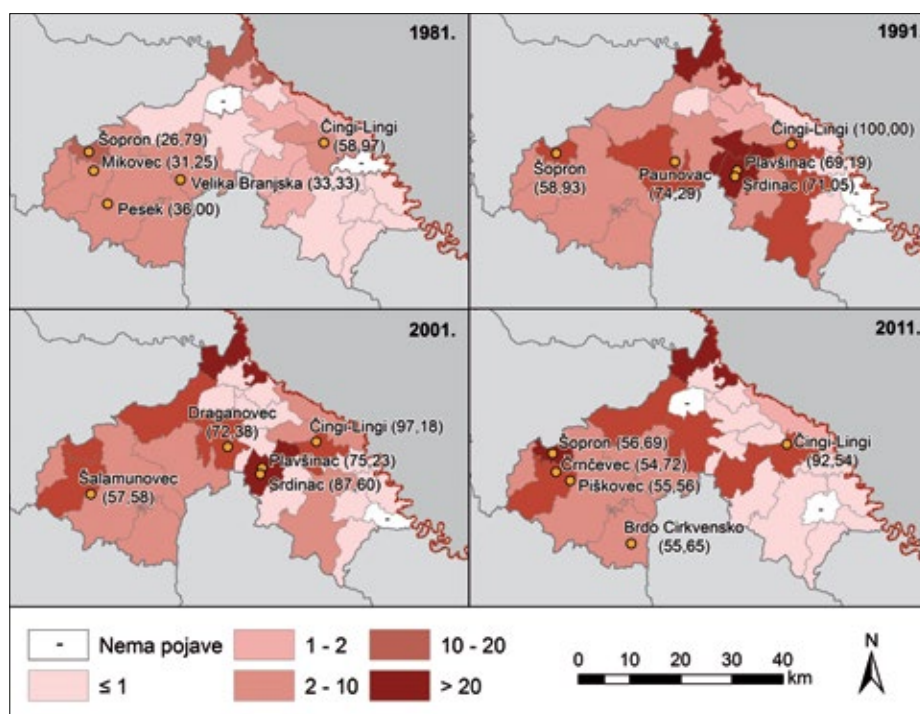
uz umjetno jezero Čingi-Lingi, kao i na sjevernim obroncima Bilogore u kontaktnoj zoni prigorja i podravske ravnice (npr. Mičetinec, Šemovci), dok je na obroncima Kalnika ono tek u povojima. Od početka statističkog praćenja vikendaštva do danas, na području Koprivničko-križevačke županije veći broj stanova za odmor i rekreaciju zabilježen je u raštrkanim naseljima na obroncima Bilogore i Kalnika, nego u, pretežno okupljenim naseljima podravske ravnice. Iznimke su samo vikendaška naselja Šoderica i Čingi-Lingi smještena u dravskom polju.

Razdoblje od 1971. do 1981. godine

Prostorni razmještaj stanova za odmor i rekreaciju 1981. godine na području Županije u velikoj se mjeri poklapa sa stanjem iz 1971. (sl. 2). Valja naglasiti da se broj stanova za odmor i rekreaciju u Županiji učeterostručio u odnosu na 1971. pa je popisom stanovništva i stanova 1981. godine registrirano 843 vikendice (1971. bilo ih je 207, op. a.), što ukazuje na veći porast vikendaštva u Županiji, negoli u Hrvatskoj u cjelini (usp. tab. 1).

Zbog malog broja stanova za odmor i rekreaciju 1971. godine, bilo bi neprimjereno komentirati indekse promjene broja stanova za odmor i rekreaciju kako na razini gradova/općina, tako na razini naselja, no ipak se može uočiti da se fenomen vikendaštva u Koprivničko-križevačkoj županiji u razdoblju 1971.-1981. iz svojih inicijalnih jezgara (jezera u dravskom polju, sjeverni obronci Bilogore) širi i na druga poželjna receptivna područja (npr. obronci Kalnika), ali u nešto manjoj mjeri. Njegov razvoj sve više pokazuje disperzne karakteristike, čemu u prilog govore i podaci da je 1981. godine u čak 23 od ukupno 25 današnjih jedinica lokalne samouprave, odnosno u 111 od ukupno 264 naselja u Županiji (42,05 %), bila evidentirana pojava vikendaštva. Brojem stanova za odmor i rekreaciju u to vrijeme osobito su se isticala Općina Legrad (ponajprije naselje Legrad, tj. Šoderica, s njih 178) i Grad Križevci (naselje Pesek – 72), a tek nešto manje općine Kalnik (naselje Kalnik – 51), Sokolovac i Sveti Ivan Žabno. Značajan broj vikendica zabilježen je i u ranijim jezgrama sekundarnog rekreacijskog stanovanja, naseljima Čingi-Lingi i Mičetinac, u kojima je 1981. registrirano 46, odnosno 31 stan za odmor i rekreaciju.

S obzirom na zastupljenost stanova za odmor i rekreaciju u ukupnom stambenom fondu jedinica lokalne samouprave Koprivničko-križevačke županije na prvom mjestu i dalje se zadržala Općina Legrad (zbog Šoderice; 13,58 %), ispred Općine Kalnik (11,45 %). Najveći, pak, stupanj transformacije

Slika 3. Udio stanova za odmor i rekreaciju u ukupnom stambenom fondu u gradovima i općinama Koprivničko-križevačke županije 1981., 1991., 2001. i 2011. godine (%)

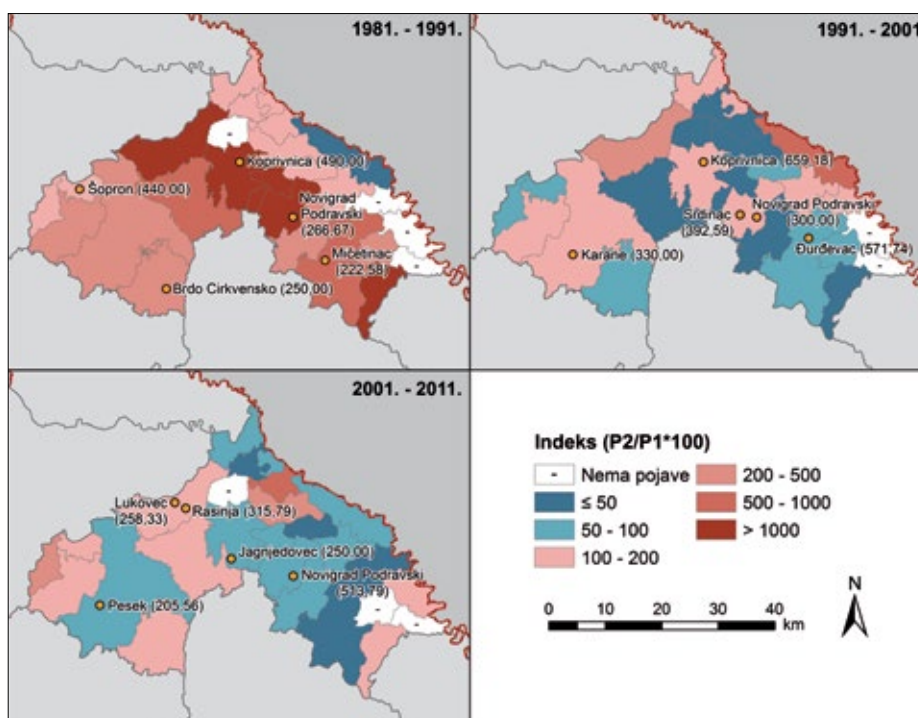
Izvori: 5, 6, 8, 10, 11

stambenoga fonda pod utjecajem vikendaštva na naseljskoj razini doživjela su naselja Čingi-Lingi (58,97 % stambenoga fonda 1981. godine činile su vikendice) u dravskom poloju, kao i pojedina naselja na južnim obroncima Bilogore (Velika Branjska – 33,33 %) te Kalnika (Pesek – 36,00 %, Milkovec – 31,25 %, Šopron – 26,79 %) (sl. 3).

Razdoblje od 1981. do 1991. godine

Popisom stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 1991. godine registrirano je 4012 stanova za odmor i rekreaciju u Koprivničko-križevačkoj županiji, što je 4,75 puta više u odnosu na 1981. godinu (tada ih je popisano 843). Osamdesete godine 20. stoljeća razdoblje su ekspanzivnog porasta sekundarnog rekreacijskog stanovanja i to ponajprije u kontinentalnim dijelovima Hrvatske, u kojima je snažan razvoj vikendaštva »kasnije« desetak godina za priobaljem, premda je u razdoblju 1981.-1991. broj stanova za odmor i rekreaciju znatno porastao i u priobalnim dijelovima Hrvatske (Opačić, 2012).

Svi gradovi i općine u Županiji u kojima je popisima 1981. i 1991. godine registrirana pojava vikendaštva, u navedenom međupopisnom razdoblju zabilježili su povećanje broja stanova za odmor i rekreaciju. Iznimku predstavlja tek Općina Gola, u kojoj se broj vikendica smanjio. U nekim gradovima i općinama indeks promjene broja stanova za odmor i rekreaciju u razdoblju 1981.-1991. premašivao je 1000, što znači da se broj vikendica u navedenom razdoblju više nego udeseterostručio (npr. Koprivnički Bregi – indeks promjene broja vikendica između 1981. i 1991. godine – 10 533,33, Kloštar Podravski – 3200,00, Novigrad Podravski – 2716,67, Koprivnica – 2494,44, Rasinja 1272,73). Valja naglasiti da objašnjenja ovako visokih indeksa promjene treba potražiti i u »zakonu malih brojeva« jer je broj stanova za odmor i rekreaciju, osobito 1981. godine, u mnogim navedenim jedinicama lokalne samouprave bio vrlo malen. Naselja s najvećim porastom broja stanova za odmor i rekreaciju između 1981. i 1991. godine bila su: Koprivnica (indeks promjene broja vikendica između 1981. i 1991. godine – 490,00), Šopron (440,00), Novigrad Podravski (266,67), Brdo Cirkvensko (250,00) te Mičetinac (222,58)⁵ (sl. 4).

Slika 4. Promjena broja stanova za odmor u gradovima i općinama Koprivničko-križevačke županije od 1981. do 1991., od 1991. do 2001. i od 2001. do 2011. godine

Izvori: 5, 6, 8, 10, 11

⁵ U obzir su uzeta naselja s najmanje 10 stanova za odmor i rekreaciju u obje popisne godine.

Pojava vikendaštva dodatno je ojačala i proširila se na području Županije zahvaćajući naselja u kojima deset godina ranije nije bilo evidentiranih stanova za odmor i rekreaciju. U 185 od ukupno 264 naselja u Županiji (70,08 %), odnosno u 23 od ukupno 25 gradova i/ili općina 1991. godine vikendice su bile zastupljene u stambenom fondu. Osim u inicijalnim jezgrama (jezera u dravskom poloju – naselje Legrad, zbog Šoderice, 351 stan za odmor i rekreaciju 1991. godine; obronci Bilogore i Kalnika), fenomen vikendaštva pojačano se razvijao na atraktivnim prigorskim lokacijama u okolicama prije svega Koprivnice (naselje Starigrad – 362 stana za odmor i rekreaciju 1991. godine; Glogovac – 309; Kunovec Breg – 169; Borovljani – 161), ali i Križevaca i Đurđevca, najvećih gradskih naselja u Županiji (sl. 2).

Navedeni proces može se objasniti činjenicom da su mlađi članovi obitelji, koji su preselili u gradove radi zaposlenja u nepoljoprivrednim djelatnostima, nakon smrti starijih članova obitelji koji su ostali živjeti u selima, nekadašnje kuće za stalno stanovanje pretvorili u vikendice. Na razini jedinica lokalne samouprave, brojem stanova za odmor i rekreaciju 1991. godine prednjačili su sljedeći gradovi/općine: Koprivnica (898 stanova za odmor i rekreaciju), Novigrad Podravski (489), Đurđevac (407), Legrad (358) te Križevci (346).

Najveći udio stanova za odmor i rekreaciju u ukupnome stambenom fondu 1991. godine evidentiran je u općinama Novigrad Podravski (26,42 %), Koprivnički Bregi (24,65 %) te Legrad (23,10 %), što podupire zaključak da je fenomen vikendaštva imao podjednako važnu ulogu u transformaciji stambenoga fonda u svojim inicijalnim jezgrama, kao i okolicama najvećih gradova u Županiji. Na razini naselja najveći udio vikendica u stambenom fondu zabilježen je u potpuno vikendaškom naselju Čingi-Lingi (100,00 % stambenoga fonda 1991. godine činile su vikendice), te u pojedinim naseljima na obroncima Bilogore (Paunovac – 74,29 %, Srdinac – 71,05 %, Plavšinci – 69,19 %) i Kalnika (Šopron – 58,93 %) (sl. 3).

Razdoblje od 1991. do 2001. godine

Rezultati prvog popisa stanovništva, kućanstava i stanova u samostalnoj Hrvatskoj, 2001. godine, ukazuju na promjenu u razvojnoj dinamici vikendaštva koja je nastupila tijekom turbulentnih ratnih i tranzicijskih 1990-ih godina. Iako je broj vikendica i u Hrvatskoj (usp. tab. 1) i u Koprivničko-križevačkoj županiji veći (4668) u usporedbi s 1991. godinom (4012), razvoj vikendaštva znatno je usporeniji. S jedne strane, kao negativna posljedica rata i tranzicije, došlo je do smanjenja standarda stanovništva, pa je i potražnja za vikendicama u razdoblju 1991.-2011. bila znatno manja, negoli u ranijim desetljećima, a s druge strane, nemali broj pojedinaca je svoje vikendice registrirao kao »stalno nastanjene stanove«, »privremeno nenastanjene stanove«, »napuštene stanove« ili, pak, »stanove u kojima se isključivo obavljala djelatnost« radi ostvarivanja poreznih ili drugih beneficija (Opačić, 2012: 75). Iz navedenog razloga opravdano se može sumnjati u podudaranje rezultata popisne statistike 2001., ali i 2011. godine sa stvarnim stanjem u prostoru.⁶

Iako se broj stanova za odmor i rekreaciju u Županiji povećao (1991. godine popisano ih 4012, a 2001. godine 4668), te je u 24 od ukupno 25 jedinica lokalne samouprave 2001. godine evidentirana pojava vikendaštva, na lokalnoj razini uočljiva je izraženija koncentracija nego 1991. godine. Naime, 2001. godine pojava sekundarnog rekreacijskog stanovanja zabilježena je u 168 od ukupno 264 naselja u Županiji (63,64 %), dok je deset godina ranije vikendaštvo obuhvatilo 185 od ukupno 264 naselja u Županiji (70,08 %). Vodeća vikendaška područja ostala su nepromijenjena u odnosu na 1991. godinu: jezera u dravskom poloju te obronci Bilogore i Kalnika osobito na atraktivnim prigorskim lokacijama u okolicama Koprivnice, Križevaca i Đurđevca. Vodećih 5 gradova/općina prema broju vikendica 2001. bili su: Koprivnica (1745 stanova za odmor i rekreaciju 2001. godine), Novigrad Podravski (633), Križevci (538), Legrad (425) te Rasinja (330). Naselja s najvećim brojem stanova za odmor i rekreaciju u

⁶ Na upitnu vjerodostojnost službenih podataka popisne statistike upućuje primjerice podatak da je u Općini Koprivnički Bregi 1991. godine registrirano 316 stanova za odmor i rekreaciju (24,65 % ukupnog stambenog fonda), dok je 2001. u istoj općini zabilježen tek 1 stan za odmor i rekreaciju (0,11 % ukupnog stambenog fonda).

Koprivničko-križevačkoj županiji 2001. bila su: Koprivnica (646), Legrad (zbog vikendaškog naselja Šoderica, 413), Draganovec (346), Đurđevac (263) te Kunovec Breg (258) (sl. 2).

Na stagnantan razvoj vikendaštva između 1991. i 2001. godine ukazuju i vrijednosti indeksa promjene broja stanova za odmor i rekreaciju u jedinicama lokalne samouprave. Naime, u 9 gradova i općina u Županiji zabilježeno je povećanje broja vikendica (najveće vrijednosti indeksa promjene evidentirane su u općinama Gola (833,33), Rasinja (235,71) i Novo Virje (200,00); u prvoj i trećoj zbog malog broja stanova za odmor i rekreaciju), dok je u čak 12 jedinica lokalne samouprave zabilježeno njihovo smanjenje (najmanje vrijednosti indeksa promjene evidentirane su u općinama Koprivnički Bregi (0,32), Kloštar Podravski (1,56), Drnje (10,00) te Peteranec (14,29). U općini Kalnik registriran je identičan broj stanova za odmor i rekreaciju u obje popisne godine, dok u dvije općine u jednoj, odnosno obje popisne godine, nije ustanovljena pojava vikendaštva. Naselja u kojima se broj stanova za odmor i rekreaciju između 1991. i 2001. godine najviše povećao bila su: Koprivnica (indeks promjene broja vikendica – 659,18, Đurđevac – 571,74, Srdinac – 392,59, Karane – 330,00 te Novigrad Podravski – 300,00) (sl. 4).

Sukladno službenim podacima popisa iz 2001. godine, prema udjelu stanova za odmor i rekreaciju u ukupnom stambenom fondu vodeće općine u Županiji bile su Novigrad Podravski (30,73 %), Legrad (27,10 %), Rasinja (19,42 %) te Kalnik (18,50 %). Najjači stupanj preobrazbe strukture stambenoga fonda pod utjecajem sekundarnog rekreacijskog stanovanja 2001. godine evidentiran je u naseljima Čingi-Lingi (97,18 % stambenoga fonda 2001. godine činile su vikendice), Srdinac (87,60 %), Plavštinac (75,23 %), Draganovec (72,38 %) te Šalamunovec (57,58 %) (sl. 3).

Razdoblje od 2001. do 2011. godine

U prvome desetljeću 21. stoljeća dinamika razvoja vikendaštva u Koprivničko-križevačkoj županiji i dalje pokazuje stagnantna obilježja. Iako se u međupopisnom razdoblju 2001.-2011. broj stanova za odmor i rekreaciju na nacionalnoj razini povećao (usp. tab. 1), prvi se puta od početka statističkog praćenja broj stanova za odmor i rekreaciju u Županiji smanjio u odnosu na prethodni popis. Naime, popisom stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine evidentirano je 4079 stanova za odmor i rekreaciju, što je za 589 manje nego 2001. Iako je za promatrano razdoblje karakterističan oporavak potražnje za nekretninama u Hrvatskoj u uvjetima slobodnog tržišta nekretnina i porasta međunarodne potražnje, uslijed njegove liberalizacije, očigledno da navedene odlike ne vrijede za dio depopulirajućeg ruralnog prostora udaljenijeg od Zagrebačke aglomeracije, kao vodećeg središta vikendaške potražnje. Premda je, osobito u prigorskom dijelu Koprivničko-križevačke županije, došlo do pada cijena nekretnina, a uz to je i znatan dio stambenoga fonda za stalno stanovanje i napušten (Lukić, 2012), vikendaška potražnja se smanjila. Razlog stagnantnoj dinamici vikendaštva, koju podupiru i podaci popisne statistike, leži i dalje u lažnom prijavljivanju dijela vikendica u ranije navedene kategorije stambenoga fonda radi ostvarivanja poreznih ili drugih beneficija, čime se službena statistička evidencija stanova za odmor i rekreaciju ne podudara sa stvarnim stanjem u prostoru.

Pojava vikendaštva 2011. godine registrirana je u 23 od 25 jedinica lokalne samouprave u Županiji, odnosno u 169 od ukupno 264 naselja (64,02 %), što ukazuje na gotovo identične pokazatelje koncentracije kao i deset godina ranije. Vodeća vikendaška područja ostala su identična u odnosu na 2001. i 1991. godinu, a brojem stanova za odmor i rekreaciju prednjačili su sljedeći gradovi/općine: Koprivnica (1578 stanova za odmor i rekreaciju 2011. godine), Rasinja (468), Križevci (457), Legrad (387) te Novigrad Podravski (355). Naselja s najvećim brojem vikendica u Županiji 2011. bila su: Koprivnica (802), Legrad (zbog vikendaškog naselja Šoderica, 384), Draganovec (209), Starigrad (198) te Subotica Podravska (153) (sl. 2).

U 10 od 25 jedinica lokalne samouprave u Županiji u međupopisnom razdoblju 2001.-2011. registrirano je povećanje broja stanova za odmor i rekreaciju (najveće vrijednosti indeksa promjene zabilježene su u općinama Drnje (700,33), Peteranec (300,00) te Gornja Rijeka (272,22); u prvoj i drugoj zbog malog broja stanova za odmor i rekreaciju), dok je u 11 gradova i općina zabilježeno njihovo smanjenje (najmanje vrijednosti indeksa promjene registrirane su u Gradu Đurđevcu (5,62) te općinama Đelekovac (16,67) i Hlebine (25,00). U Općini Koprivnički Bregi popisani su jednak broj stanova za odmor i rekreaciju u obje popisne godine, dok u tri općine u jednoj, odnosno obje popisne godine, nije zabilje-

žena pojava sekundarnog rekreacijskog stanovanja. Najveće vrijednosti indeksa promjene broja stanova za odmor i rekreaciju između 2001. i 2011. godine imala su naselja: Novigrad Podravski (513,79), Rasinja (315,79), Lukovec (258,33), Jagnjedovac (250,00) te Pesek (205,56) (sl. 4).

Udjelom stanova za odmor i rekreaciju u ukupnom stambenom fondu 2011. godine osobito su se isticala općine Legrad (23,84 %), Kalnik (23,58 %), Rasinja (16,47 %), Novigrad Podravski (16,26 %) te Molve (15,29 %). Na razini naselja, najveća zastupljenost vikendica u ukupnom stambenom fondu 2011. godine registrirana je u vikendaškom naselju Čingi-Lingi (92,54 %), Šopron (56,69 %), Brdo Cirkvensko (55,65 %), Piškovec (55,56 %) i Črnčevac (54,72 %) (sl. 3).

U najnovijem razdoblju razvoja vikendaštva u Županiji, uz umjetna jezera u podravskoj ravnici (vikendaška naselja Šoderica i Čingi-Lingi), kao najpopularnija vikendaška područja mogu se identificirati južni obronci Kalnika, sjeverni obronci Bilogore, kao i okolica grada Koprivnice i ostalih većih naselja duž ili u blizini »podravske magistrale« (državna cesta broj 2).

VIKENDAŠTVO NA ŠODERICI

Analiza vikendaštva na Šoderici u ovome radu obuhvaća pregled razvoja tog fenomena od samih početaka do najnovijeg doba, te utvrđivanje recentne strukture i prostornog razmještaja vikendica prema mjestu stalnog prebivališta njihovih vlasnika, kao i utvrđivanje strukture i prostornog razmještaja vikendica s obzirom na njihovu površinu.

Pojava i razvoj vikendaštva

Prvi oblici rekreacijske aktivnosti na Šoderici javljaju se usporedno s oblikovanjem umjetnog jezera pa ono već između dva svjetska rata postaje omiljeno podravsko izletišta (Šafarek, 2014). Naime, Židovi nastanjeni u Koprivnici, koji su ulagali u gradsko gospodarstvo, kulturu, sport i zabavu, uočili su mogućnosti Šoderice kao mjesta provođenja slobodnog vremena te su prvi izgradili nekoliko drvenih kućica na stupovima u vodi. Vađenjem šljunka površina Šoderice stalno se povećavala te je na njenom sjevernom dijelu uređeno kupalište, dok je na suprotnoj strani jezera nekoliko Koprivničanaca slobodnih zanimanja (odvjetnika, liječnika, trgovaca) podiglo male sojenice, tj. kućice na vodi, malim mostićima povezane s kopnom koje su se sastojale od jedne prostorije i terase (Kolar-Dimitrijević, 2016).

Dakle, izgradnja prvih objekata na Šoderici bila je neplanska i zatekla je nespremne i Narodni odbor općine Đelekovec, na čijem se području tada nalazila Šoderica, ali i Narodni odbor kotara Koprivnice koji ipak relativno rano, osnivanjem Odbora za izgradnju Šoderice 1956. godine, inicira plansku i sustavnu izgradnju Šoderice kao mjesta na kojem bi radni narod provodio godišnji odmor. U skladu s time razvijala se i izgradnja pa su na sjevernom dijelu Šoderice objekte prvotno gradila razna poduzeća i organizacije te njihovi sindikati,⁷ a zatim i nekoliko privatnih osoba (Posedi i Bulić, 2016). Zanimljivo je da su gradnju vikendica među prvima započeli Bjelovarci pa su oni i danas vlasnici mnogih objekata. Do velikog interesa Bjelovaraca za gradnju vikendica došlo je iz jednostavne želje da se na Šoderici provede što dulje vrijeme izbjegavajući često putovanje. Prve bjelovarske vikendice niknule su uz sjevernu obalu 1961. godine, a sljedeće godine izgrađeno je nekoliko dvojnih objekata te prva sindikalna odmarališta bjelovarskih poduzeća (Šafarek, 2014; Karaula, 2016). Do kraja 1963. godine ukupno je izgrađeno oko 40 objekata. Tako je nastala prva jezgra vikendaštva na Šoderici iz koje se širila daljnja izgradnja (Posedi i Bulić, 2016).

Do 1970. godine na Šoderici je izgrađeno oko 160 privatnih objekata, 16 odmarališta, trgovina mješovitom robom, zdravstvena ambulanta, motel, izgrađene su pristupne ceste iz smjera Botova i Đelekovca, trafostanica i niskonaponska mreža te minimalna javna vodoopskrba putem hidroforskog postrojenja. To je potaknulo sve veći interes za izgradnju vikendica na Šoderici pa nakon izrade »Generalnog

⁷ Do 1962. godine odmorista su najvjerojatnije izgradili Sindikat Podravke, Kotarsko sindikalno vijeće Koprivnica i Sindikalna podružnica NOK-a Koprivnica, Željezničko-transportno poduzeće Varaždin – Ispostava Botovo, Zdravstveni centar Koprivnica, Sindikalna podružnica poštanskih službenika Koprivnica, »Jedinstvo« Koprivnica, »Elektra« Koprivnica i »Elektra« Bjelovar, Sindikalna podružnica radnika i službenika Poljoprivredne zadruge Đelekovec, »Granap« Bjelovar, »Elektromlin« Koprivnica, »Zvijezda« Koprivnica, Narodna banka Koprivnica i drugi (Posedi i Bulić, 2016).

urbanističkog plana turističko-rekreacionog kompleksa Šoderice« 1970. godine započinje prvi veliki val izgradnje Šoderice (Posedi i Bulić, 2016). Kasnih 1970-ih i ranih 1980-ih započinje drugi veći val kada se izgradnja vikendica širi zapadno od inicijalne jezgre vikendaštva (Fijačko, 2016a). Podruštvljavanjem građevinskog zemljišta 1982. godine formirano je novih 50 građevinskih parcela pa je 1988. godine na Šoderici ukupno bilo oko 370 privatnih objekata i 24 društvena objekta (Posedi i Bulić, 2016).

Povećanje broja vikendica dovelo je do kolapsa vodovodnog i kanalizacijskog sustava pa je 1990. godina započela ekološkim problemom. Opskrba pitkom vodom proglašena je najvećom zaprekom za daljnji razvoj Šoderice, a problem je predstavljala i odvodnja otpadnih voda iz vikendaškog naselja (Krušelj, 2016). Stoga je 1992. godine donesen novi »Plan prostornog uređenja Turističko-rekreacijskog centra Šoderica« sa ciljem osiguranja dugoročne i cjelovite koncepcije razvoja i uređenja prostora turističko-rekreativne namjene i zaštite okoliša. No, novim preustrojem javne uprave i novonastalom društvenom situacijom provedba tog Plana nikad nije u cijelosti zaživjela pa vikendaštvo na Šoderici posljednjih dvadesetak godina stagnira (Posedi i Bulić, 2016). Ipak, u novije vrijeme vikendaško naselje spojeno je na suvremeni vodovod, zabilježen je dolazak stranih državljana koji kupuju vikendice na Šoderici, a sve je primjetniji i proces trajne migracije vikendaša, odnosno prenamjene vikendica u stanove za stalno stanovanje (Fijačko, 2016a) pa je 2016. godine na Šoderici zabilježen 51 stalno nastanjen objekt, odnosno 11,72 % svih izgrađenih objekata.⁸

Struktura i prostorni razmještaj stanova za odmor i rekreaciju prema mjestu prebivališta vlasnika

Mjesta stalnih prebivališta vlasnika vikendica upućuju na smjer, ali i intenzitet vikendaških kretanja prema receptivnom vikendaškom području (Opačić, 2012: 195). Vikendaštvo na Šoderici (tab. 3) dominantno je domaćega predznaka – čak 95,74 % vlasnika živi u Hrvatskoj – što je logično s obzirom na to da Šoderica u znatnoj mjeri ne prelazi nacionalne okvire turističke/rekreacijske atraktivnosti. Čak i preostalih 4,26 % vlasnika s mjestom prebivališta izvan Hrvatske uglavnom pripada skupini hrvatskih državljana »na privremenom radu u inozemstvu« (i to u tradicionalnim »gastarbajterskim« državama: Njemačkoj, Austriji, Švicarskoj), koji obično svoj godišnji odmor provode upravo na Šoderici, iako ne treba zanemariti pojavu »pravih« inozemaca u vlasničkoj strukturi.

Domaći segment vikendaštva na Šoderici pretežno je određen vikendaškom potražnjom iz dviju županija: prevladavajuće iz Koprivničko-križevačke županije (56,91 %) te iz Bjelovarsko-bilogorske županije (19,95 %). Stanovnici tih dviju županija vlasnici su više od tri četvrtine svih vikendica na Šoderici, a središta tih županija – Koprivnica (41,49 %) kao najbliže veće populacijsko žarište, te Bjelovar (18,09 %) kao tradicionalno emitivno vikendaško područje u kontekstu Šoderice – u vlasničkoj strukturi sudjeluju s oko 60 %. Nešto izraženiji udio čine i stanovnici Grada Zagreba (7,98 %) koji je »zbog kontraurbanizacijskog smjera u realizaciji sekundarnog stanovanja u Hrvatskoj, znatnog udjela Zagreba u nacionalnoj urbanoj populaciji te znatno veće kupovne moći njegovih kućanstava, najveći pojedinačni proizvođač sekundarnog stanovanja u Hrvatskoj« (Miletić, 2011: 170). Ukupno je više od 72 % vlasnika vikendica na Šoderici gradsko stanovništvo,⁹ a ono je, uslijed veće izloženosti stresnijem i ubrzanijem stilu života, jače potaknuto objektivnim i subjektivnim pokretačkim faktorima vikendaštva (Opačić, 2012). Preostali udio čine stanovnici raznih krajeva Hrvatske, iako uglavnom njezina kontinentalnog dijela, pri čemu prevladava stanovništvo bliže okolice Koprivnice (općine Đelekovec, Peteranec, Legrad, Drnje, Koprivnički Ivanec, Koprivnički Bregi) i Donjeg Međimurja (općine Donja Dubrava, Kotoriba, Sveta Marija), već potvrđenih ishodišta ljubitelja Šoderice (Fijačko, 2016b).

⁸ Vikendice čine 82,07 %, a objekti ostale namjene 6,21 % stambenoga fonda na Šoderici 2016. godine.

⁹ Uz vodeća urbana središta po udjelu vlasnika vikendica na Šoderici (Koprivnica, Bjelovar, Zagreb), važan udio čine i stanovnici Varaždina, Čakovca i Virovitice. To su redom središta susjednih županija što zapravo pokazuje doseg glavnine vikendaških kretanja na Šoderici.

Tab. 3: Struktura vlasnika stanova za odmor i rekreaciju na Šoderici prema mjestu prebivališta 2016. godine

Županija	Grad/općina	Udio (%)	Županija	Grad/općina	Udio (%)
Koprivničko-križevačka županija		56,91	Virovitičko-podravska županija		1,60
	Koprivnica	41,49		Virovitica	1,33
	Križevci	2,66		Gradina	0,27
	Đelekovec	2,39	Zagrebačka županija		1,60
	Peteranec	2,39		Dubrava	0,53
	Koprivnički Bregi	2,13		Ivanić-Grad	0,27
	Legrad	1,60		Kloštar Ivanić	0,27
	Drnje	1,06		Samobor	0,27
	Virje	0,80		Vrbovec	0,27
	Gola	0,53	Dubrovačko-neretvanska županija		0,27
	Sokolovac	0,53		Dubrovnik	0,27
	Đurđevac	0,27	Istarska županija		0,27
	Koprivnički Ivanec	0,27		Poreč	0,27
	Novigrad Podravski	0,27	Požeško-slavonska županija		0,27
	Podravske Sesvete	0,27		Pakrac	0,27
	Sveti Ivan Žabno	0,27	Primorsko-goranska županija		0,27
Bjelovarsko-bilogorska županija		19,95		Rab	0,27
	Bjelovar	18,09	UKUPNO RH		95,74
	Kapela	0,53	Njemačka		2,66
	Rovišće	0,53		Ainring	0,53
	Garešnica	0,27		Berlin	0,27
	Nova Rača	0,27		Duisburg	0,27
	Veliko Trojstvo	0,27		Eitorf	0,27
Grad Zagreb		7,98		Mainz	0,27
Međimurska županija		3,46		Mannheim	0,27
	Čakovec	1,33		Norderstedt	0,27
	Domašinec	0,27		Simbach am Inn	0,27
	Donja Dubrava	0,27		Untergruppenbach	0,27
	Kotoriba	0,27	Austrija		0,80
	Mala Subotica	0,27		Innsbruck	0,27
	Orehovica	0,27		Rennweg am Katschberg	0,27
	Prelog	0,27		Völs	0,27
	Selnica	0,27	Slovenija		0,53
	Sveta Marija	0,27		Hrastnik	0,27
Varaždinska županija		3,19		Lendava	0,27
	Varaždin	2,13	Švicarska		0,27
	Gornji Knežinec	0,27		Kirchlindach	0,27
	Klenovnik	0,27	UKUPNO INOZEMSTVO		4,26
	Sračinec	0,27	SVEUKUPNO		100,00
	Varaždinske Toplice	0,27			

Izvor: 12

Slika 5. Prostorni razmještaj objekata na Šoderici prema namjeni 2016. godine

Izvori: 1, 2, 11, 12

Prostorni razmještaj stanova za odmor i rekreaciju na Šoderici (sl. 5) ukazuje na njihovu nešto veću gustoću te nepravilniji raspored u starom dijelu vikendaškog naselja, kao posljedicu pomalo stihijske gradnje u razdoblju najveće popularnosti Šoderice 1970-ih i 1980-ih. Također, vikendice na tom dijelu izgrađene su tik uz obalu što govori o svojevrsnoj masovnosti njihove izgradnje u relativno kratkom razdoblju. S druge strane, razmještaj vikendica u novijem, zapadnijem dijelu vikendaškog naselja karakterizira manja gustoća i veća pravilnost izgrađenosti, objekti su odmaknuti od obalne linije te je vidljiv utjecaj prostornog planiranja. Stoga ne iznenađuje činjenica da je prevladavajući broj stalno nastanjenih stanova smješten upravo na tom dijelu.

Što se tiče razmještaja stanova za odmor i rekreaciju prema mjestu stalnog prebivališta vlasnika, koji će zbog zaštite privatnosti vlasnika biti obrađen samo tekstualno, primjetna je veća koncentracija Koprivničanaca i Bjelovaraca u starom dijelu vikendaškog naselja. Kao pioniri vikendaštva na Šoderici, stanovnici Koprivnice i Bjelovara zauzeli su najatraktivnije pozicije uz samo jezero (Karaula, 2016), pri čemu vikendice Bjelovaraca čine nešto povezanije cjeline u prostoru. Razmještaj vikendica ostalih vlasnika ne podliježe značajnijim prostornim zakonitostima pa za njihovu detaljniju analizu nema ni potrebe.

Struktura i prostorni razmještaj stanova za odmor i rekreaciju prema površini

Prema Popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, prosječna površina stalno nastanjenih objekata u Hrvatskoj 2011. godine iznosila je 80,94 m², a prosječna površina stanova za odmor i rekreaciju 60,65 m². Dakle, može se reći da su u Hrvatskoj sekundarni stanovi znatno skromniji u izvedbi od primarnih (Miletić, 2011). Prosjeci na razini države velikim su dijelom generirani karakteristikama razvoja vikendaštva u priobalju pa nisu nužno vjeran odraz slike pojedinačnih kontinentalnih vikendaških područja u kojima razvoj vikendaštva »kasni« desetak godina za priobaljem (Opačić, 2012), što potvrđuje i primjer Šoderice. Prema Popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2001., prosječna površina stalno nastanjenih objekata u Hrvatskoj 2001. godine iznosila je 74,43 m², a stanova za odmor i rekreaciju 56,93 m², dok su prosječne površine stambenih objekata na Šoderici 2016. godine gotovo identične navedenim prosjecima na razini Hrvatske za 2001. godinu. Prosječna površina stalno nastanjenih objekata na Šoderici iznosi 74,39 m², dok su stanovi za odmor i rekreaciju prosječne površine 57,50 m² (Zajednički informacijski sustav zemljišnih knjiga i katastra, 2016). Ako tih 16,91 m² razlike izrazimo u relativnom obliku, proizlazi da je stan za odmor i rekreaciju na Šoderici u prosjeku

22,71 % manje površine od stalno nastanjenog objekta. Riječ je o razlici koja nije samo simbolična jer je veličina objekta povezana s brojem soba, opremljenošću, ali i učestalošću te intenzitetom korištenja objekta (Opačić, 2012).

Promotrimo li udio stanova za odmor i rekreaciju i stalno nastanjenih objekata prema površini klasificiranoj po razredima (tab. 4), vidljivo je da najveći udio imaju vikendice površine 40-60 m² (42,30 %), slijede one površine 60-80 m² (29,41 %), a izražen udio (osobito u usporedbi s udjelom stalno nastanjenih objekata iste površine) čine vikendice površine 20-40 m² (14,85 %). Stalno nastanjeni objekti, pak, najčešće su površine 60-80 m² (39,22 %), a zajedno s objektima površine 80-100 m² (17,65 %) i 100-120 m² (13,73 %) čine oko 70 % svih stalno nastanjenih objekata na Šoderici. Prikazani udjeli potvrđuju prethodno iznesenu tezu o uzrocima razlika između površine stalno nastanjenih objekata i stanova za odmor i rekreaciju.

Zanimljive su i prosječne vrijednosti površine stanova za odmor i rekreaciju prema mjestu prebivališta vlasnika. Najveću prosječnu površinu imaju vikendice stranih državljana (60,05 m²) kojima je potreban nešto veći stambeni prostor, jer na Šoderici uglavnom provode većinu svog godišnjeg odmora. Neznatno manje prosječne površine (60,03 m²) vikendice su Koprivničanaca pa bi se, s obzirom na malu udaljenost i laku dostupnost Koprivnice, njihovo vlasništvo površinom relativno velikih vikendica moglo povezati s eventualnom ambicijom da se povremeni odlazak u vikendicu pretvori u trajno preseljenje. Vikendice Zagrepčana (58,76 m²) nešto su veće od prosječne vikendice na Šoderici, dok se nešto manja prosječna površina bjelovarskih vikendica (52,51 m²) može objasniti činjenicom da su one uglavnom izgrađene u inicijalnom razdoblju razvoja vikendaškog naselja kada su zahtjevi vikendaša bili skromniji.

Prostorni razmještaj stanova za odmor i rekreaciju prema površini ne pokazuje značajniju koncentraciju objekata određene površine u pojedinim dijelovima vikendaškog naselja. No, valja primijetiti da su objekti površine veće od 80 m² pretežito smješteni uz sjevernu naseljsku cestu starog dijela Šoderice te u središnjem istočnom dijelu novijeg dijela vikendaškog naselja, dok su objekti u prvim obalnim redovima starog dijela naselja uglavnom manje površine, što ukazuje na različite karakteristike vikendaštva u različitim razdobljima.

ZAKLJUČAK

Istraživanje je na primjeru Koprivničko-križevačke županije potvrdilo da su u ruralnim područjima Hrvatske najvažnije lokacijske pogodnosti za razvoj vikendaštva: vodene površine, šumovita prigorja i brežuljci, kao i blizina i prometna dostupnost gradova, kao jačih središta vikendaške potražnje.

S obzirom na razvojnu dinamiku, vikendaštvo se u Koprivničko-križevačkoj županiji razvijalo sukladno razvojnim trendovima kontinentalnoga dijela Hrvatske. U početnoj godini službenog statističkog praćenja stanova za odmor i rekreaciju (1971.), u Koprivničko-križevačkoj županiji je, kao, uostalom, i u ostalim kontinentalnim županijama, broj stanova za odmor i rekreaciju bio malen, koncentracija u tek nekoliko naselja bila je glavna karakteristika njihova prostornoga razvoja, a njihov udio u ukupnom stambenom fondu na razini velike većine naselja beznačajan. Kao inicijalne jezgre vikendaške koncentracije u Županiji, već 1971. mogu se prepoznati dva umjetna jezera u dravskom polju – Šoderica i Čingi-Lingi – u kojima je vikendaštvo od svojih začetaka do danas najjače utjecalo na transformaciju prostora. Za razdoblje socijalističke Jugoslavije (međupopisna razdoblja 1971.-1981. i 1981.-

Tab. 4: Struktura stanova za odmor i rekreaciju i stalno nastanjenih objekata na Šoderici prema površini 2016. godine

Površina (m ²)	Udio stanova za odmor i rekreaciju (%)	Udio stalno nastanjenih objekata (%)
≤ 20	2,24	0,00
20 - 40	14,85	1,96
40 - 60	42,30	25,49
60 - 80	29,41	39,22
80 - 100	8,12	17,65
100 - 120	1,68	13,73
120 - 140	1,12	1,96
> 140	0,28	0,00
UKUPNO	100,00	100,00

Izvor: 12

1991.) karakterističan je snažan porast broja stanova za odmor i rekreaciju, koji je u kontinentalnim dijelovima Hrvatske kasnio 10-ak godina u odnosu na priobalje. Tako je i u Koprivničko-križevačkoj županiji međupopisno razdoblje s najjačim porastom vikendaštva bilo razdoblje 1981.-1991. Prostorni razmještaj vikendaštva u navedena dva desetljeća poprimio je disperzna obilježja pa se značajan broj vikendica pojavio ne samo u inicijalnim jezgrama (Šoderica, Čingi-Lingi), već i u manjim, raštrkanim naseljima, osobito na sjevernim obroncima Bilogore i južnim obroncima Kalnika (prema Rogiću (2006) – tipična »točkasta« ili »kaotična konfiguracija«), ali i u naseljima u ruralnoj rekreacijskoj okolini Koprivnice, duž ili u blizini »podravske magistrale« (državna cesta broj 2). Navedena područja do danas su ostala vodeća vikendaška područja u Županiji. Pojačan razvoj vikendaštva u raštrkanim naseljima na obroncima Bilogore i Kalnika posljedica je procesa deruralizacije i deagrarizacije, koji su rezultirali iseljavanjem mlađeg stanovništva iz prigorskih naselja pa je značajan dio tamošnjeg stambenog fonda nakon smrti starije generacije prenamijenjen u vikendice.

Nakon hrvatskog osamostaljenja, u dva posljednja međupopisna razdoblja (1991.-2001. i 2001.-2011.) razvoj vikendaštva u Koprivničko-križevačkoj županiji pokazuje stagnantna obilježja, što je samo donekle u skladu s razvojem sekundarnog rekreacijskog stanovanja u Hrvatskoj. Naime, u Hrvatskoj se, gledano u cjelini, broj stanova za odmor unatoč smanjenoj dinamici rasta ipak povećavao, dok je u analiziranoj županiji u razdoblju 2001.-2011. prvi puta zabilježeno njegovo smanjenje. U kontekstu prostornoga razvoja, stagnantni razvoj vikendaštva ojačao je njegove koncentracijske karakteristike. Glavni razlozi stagnantnih i regresivnih trendova razvoja vikendaštva su negativne indirektno posljedice Domovinskog rata i gospodarske tranzicije što je 1990-ih dovelo do pada vikendaške potražnje, ali i lažno prijavljivanje dijela vikendica u druge kategorije stambenoga fonda radi ostvarivanja financijskih beneficija, tako da službene statističke podatke valja uzeti s dozom rezerve.

Šoderica se pokazala kao reprezentativan primjer ne samo vikendaškog naselja u Koprivničko-križevačkoj županiji, već i kao zahvalna studija slučaja za istraživanje razvojne dinamike i prostornih implikacija vikendaštva na lokalnoj razini i u drugim ruralnim područjima Panonsko-peripanonske Hrvatske. Navedeno je vikendaško naselje, naime, prošlo kroz sve karakteristične razvojne etape razvoja sekundarnog stanovanja u kontinentalnoj Hrvatskoj: od otkrivanja rekreacijskih pogodnosti između dva svjetska rata, preko neplanske izgradnje skromnih objekata za odmor i rekreaciju 1950-ih i 1960-ih godina, uvođenja prostornoplanske regulative početkom 1970-ih i masovne, mahom stihijske, izgradnje vikendica 1970-ih i 1980-ih godina do stagnacije vikendaštva nakon osamostaljenja Hrvatske i negativnih posljedica Domovinskog rata, gospodarske tranzicije i kasnije ekonomske recesije.

Uvjerljivo najveća zastupljenost vlasnika stanova za odmor i rekreaciju iz Koprivničko-križevačke i, susjedne, Bjelovarsko-bilogorske županije u strukturi vikendaša na Šoderici jasno upućuje na lokalni i regionalni karakter vikendaških kretanja, što je u skladu s njezinom trenutnom rekreacijskom atraktivnosti. Glavnina vikendaške potražnje dolazi iz županijskih središta – Koprivnice i Bjelovara – što potvrđuje tezu da su (veći) gradovi nosioci vikendaške potražnje. U posljednje vrijeme na Šoderici se primjećuju i prenamjene nekadašnjih vikendica u kuće za stalno stanovanje, što se može pripisati odlasku u mirovinu njihovih vlasnika, ali i začetku procesa suburbanizacije u ruralnoj rekreacijskoj okolini Koprivnice.

Nešto veća gustoća i nepravilniji raspored stanova za odmor i rekreaciju evidentirani su u ranije izgrađenom dijelu naselja, što ukazuje na stihijsku izgradnju u razdoblju najveće popularnosti Šoderice 1970-ih i 1980-ih. Prostorni razmještaj vikendica, ali i kuća za stalno stanovanje, u novijem dijelu Šoderice upućuje na manju gustoću i veću pravilnost objekata, kao i veći odmak od obale jezera, što govori u prilog jačem utjecaju prostornog planiranja.

Prosječna površina stanova za odmor i rekreaciju na Šoderici nešto je manja, nego u Hrvatskoj u cjelini, što se može objasniti činjenicom da je glavnina tamošnjih vikendica izgrađena u vrijeme socijalističkog razdoblja, kada su i standardi izgradnje bili skromniji, kao i u prosjeku manjom udaljenošću od mjesta stalnog prebivališta vlasnika. Budući da većina vlasnika stanova za odmor i rekreaciju na Šoderici živi na vremenskoj udaljenosti manjoj od sat vremena, može se zaključiti da svoje kuće za odmor i rekreaciju koriste često, ali se u njima zadržavaju kraće pa im nije potrebna veća stambena površina, niti luksuznije opremanje.

Dobiveni rezultati prilog su boljem poznavanju prostornog razvoja vikendaštva ne samo u ruralnom prostoru Koprivničko-križevačke županije, već i u ruralnom području kontinentalnog dijela Hrvatske, te mogu poslužiti kao polazište u kvalitetnijem planiranju i uređenju ruralnih vikendaških područja u Hrvatskoj.

NAPOMENA

Ovo istraživanje provedeno je u okviru kratkoročne financijske potpore istraživanju Sveučilišta u Zagrebu za 2016. godinu »Komparativna analiza prostornog razvoja sekundarnog stanovanja i turizma u Hrvatskoj«.

LITEARTURA

- Cooper, C. (2006): Lakes as tourism destination resources, u: Lake Tourism (ur. Hall, C. M. i Härkönen, T.), Channel View Publications, Clevedon, 27-42
- Dugački, Z. (1974): Lonjsko-ilovska zavala i bilogorska Podravina, u: Geografija SR Hrvatske – knjiga 2: Središnja Hrvatska (ur. Crkvenčić, I.), Školska Knjiga, Zagreb
- Feletar, D. (2016): Geneza i eksploatacija šljunka i pijeska na području Šoderice, Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja 15/29, 24-35
- Feletar, P. (2016): Geografski položaj i prometna povezanost jezera »Šoderica«, Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja 15/29, 12-23
- Feletar, D., Feletar, P. (2008): Prirodna osnova kao čimbenik naseljenosti gornje hrvatske Podravine, Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja 7/13, 167-212
- Fijačko, P. (2016a): Rekreativno vrednovanje ruralne okolice grada – primjer Šoderice (diplomski rad), Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu
- Fijačko, P. (2016b): Struktura, obilježja i stavovi posjetitelja Šoderice 2015. godine, Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja 15/29, 101-111
- Gallent, N. (2009): Rural housing, u: International Encyclopedia of Human Geography (ur. Kitchin, R. i Thrift, N.), Elsevier, Amsterdam, 207-212
- Gallent, N., Tewdwr-Jones, M. (2000): Rural second homes in Europe: examining housing supply and planning control, Ashgate, Aldershot
- Gartner, W. (2006): Planning and management of lake destination development – Lake gateways in Minnesota, u: Lake Tourism (ur. Hall, C. M. i Härkönen, T.), Channel View Publications, Clevedon, 167-181
- Halfacree, K. (2012): Heterolocal identities? Counter-urbanisation, second homes and rural consumption in the era of mobilities, Population space and place 18/2, 209-224
- Halseth, G. (2004): The »cottage« privilege: increasingly elite landscapes of second homes in Canada, u: Tourism, mobility and second homes: between elite landscape and common ground (ur. Hall, C. M. i Müller, D. K.), Channel View Publications, Clevedon, 35-54
- Halseth, G., Rosenberg, M. W. (1995): Cottagers in an urban field, Professional Geographer 47/2, 148-159
- Jeršič, M. (1984): Prostorski učinki rekreacije prebivalstva novomeške regije, u: Dolenjska in Bela Krajina, 13. zborovanje slovenskih geografov (ur. Plut, D. i Ravbar, M.), Ljubljana, 276-290
- Karaula, Ž. (2016): »Bjelovarci« na Šoderici, Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja 15/29, 52-57
- Kolar-Dimitrijević, M. (2016): Šoderica – moje viđenje, Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja 15/29, 36-51
- Krušelj, Ž. (2016): Medijska slika »Podravske rivijere« 1980-ih godina, Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja 15/29, 58-81
- Lukić, A. (2012): Mozaik izvan grada: tipologija ruralnih i urbaniziranih naselja Hrvatske, Izdavačka kuća Meridijani, Samobor
- Magaš, D. (2013): Geografija Hrvatske, Sveučilište u Zadru – Odjel za geografiju i Izdavačka kuća Meridijani, Zadar
- McIntyre, N. (2003): Second homes, u: Encyclopedia of Leisure and Outdoor Recreation (ur. Jenkins, J. i Pigram, J.), Routledge, New York, 448-449
- Miletić, G. M. (2011): U potrazi za drugim prostorom – sociološki aspekti sekundarnog stanovanja u Hrvatskoj, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

- Müller, D. K. (2013): Second homes and outdoor recreation: a Swedish perspective on second home use and complementary spaces, u: *Second home tourism in Europe: lifestyle issues and policy responses* (ur. Roca, Z.), Ashgate, 121-140
- Nefedova, T., Pallot, J. (2013): The multiplicity of second home development in the Russian Federation: a case of »seasonal suburbanization«, u: *Second home tourism in Europe: lifestyle issues and policy responses* (ur. Roca, Z.), Ashgate, 91-119
- Ogorelec, P. (1976): Počitniška stanovanja v krajinskem prostoru Slovenije, 1. del, UI SRS, Ljubljana
- Opačić, V. T. (2009): Recent characteristics of the second home phenomenon in the Croatian littoral, *Hrvatski geografski glasnik* 71/1, 33-66
- Opačić, V. T. (2010): Motivacijski predlošci za posjedovanje vikendica u hrvatskom priobalju – primjer Malinske na otoku Krku, *Acta Turistica Nova* 4/1, 81-113
- Opačić, V. T. (2011): Prijedlog koncepta istraživanja vikendaštva u receptivnome vikendaškom području, *Hrvatski geografski glasnik* 73/1, 181-200
- Opačić, V. T. (2012): Vikendaštvo u hrvatskom priobalju: jučer, danas, sutra, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb
- Opačić, V. T. (2013): Usporedba hrvatskih i slovenskih vikendaških kretanja na hrvatskim otocima: primjer općine Dobrinj, *Migracijske i etničke teme* 29/2, 251-276
- Opačić, V. T., Curić, D., Jandras, M., Kutle, K., Marijan, N., Mirt, I., Perković, D., Vodanović, I. (2014): Zaštićena područja kao rekreacijske zone grada – primjer Parka prirode Medvednica, *Hrvatski geografski glasnik* 76/1, 61-87
- Opačić, V. T., Mikačić, V. (2009): Second home phenomenon and tourism in the Croatian littoral – two pretenders for the same space?, *Tourism: an international interdisciplinary journal* 57/2, 155-175
- Pepeonik, Z. (1983): Prostorni raspored i osnovne značajke stambenih objekata za odmor i rekreaciju u SR Hrvatskoj, *Geografski glasnik* 45, 91-103
- Pigram, J., Jenkins, J. (1999): *Outdoor Recreation Management*, Routledge, London
- Plut, D. (1977): Sekundarna počitniška bivališča (vikendi), nov pejzažni in funkcijski element okolja v dolini zgornje Krke, *Geographica Slovenica* 5, 173-179
- Ponižy, L. (2010): Recreational area trends in rural-urban fringe: case study of Kórník Gmina (commune), *Tourism* 20/2, 55-60
- Posedi, I., Bulić, N. (2016): Počeci i razvoj Šoderice kao turističko-rekreativnog centra, *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja* 15/29, 92-100
- Reeder, R., Brown, D. (2005): Recreation, tourism and rural well-being, *Economic Research Report 7*, Economic Research Service, United States Departement of Agriculture
- Rogić, I. (2006): Tipologija naselja i kuća za odmor, Kuća pokraj mora: povremeno stanovanje na hrvatskoj obali (ur. Rogić, I., Mišetić, A. i Zimmermann, R.), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog planiranja i graditeljstva Republike Hrvatske, Zagreb, 155-179
- Šafarek, G. (2014): Šoderica – podravsko more, Stanek, Varaždin
- Timothy, D. J. (2004): Recreational second homes in the United States: development issues and contemporary patterns, u: *Tourism, mobility and second homes: between elite landscape and common ground* (ur. Hall, C. M. i Müller, D. K.), Channel View Publications, Clevedon, 133-148

IZVORI

- Digitalna ortofoto karta, Državna geodetska uprava RH, Zagreb, 2011.
- Geoportal DGU (<http://geoportal.dgu.hr/>, 13.10.2016.)
- Popis stanovništva i stanova 1971., Stanovi – korišćenje i nastanjena lica, Rezultati po naseljima i opštinama, SZS, Beograd, 1972.
- Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1981., Domaćinstva i stanovi po općinama i zajednicama općina, Dokumentacija 502, SZS, Beograd, 1982.
- Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 1981., Domaćinstva i stanovi, tabele po naseljima za pojedine općine, Stanovi i površina stanova prema korištenju i druge nastanjene prostorije i osobe u njima, SRH, RZS, Zagreb, 1982.
- Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava, 31. 3. 1991., Stanovi prema korištenju i druge nastanjene prostorije, po naseljima, Dokumentacija 888, DZS, Zagreb, 1995.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine, Stanovi prema načinu korištenja po gradovima/općinama (www.dzs.hr, 28. 10. 2016.)

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. 3. 2001., Stanovi prema načinu korištenja po naseljima, interni podaci DZS-a, DZS, Zagreb, 2002.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, Stanovi prema načinu korištenja po gradovima/općinama (www.dzs.hr, 28. 10. 2016.)

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. 3. 2011., Stanovi prema načinu korištenja po naseljima, interni podaci DZS-a, DZS, Zagreb, 2014.

Središnji registar prostornih jedinica Republike Hrvatske, Državna geodetska uprava RH, Zagreb, 2005.

Zajednički informacijski sustav zemljišnih knjiga i katastra; (<https://oss.uredjenazemlja.hr/public/lreextracts.jsp?action=publicLdbExtract>, 13.10.2016.)

ABSTRACT

The goal of this paper is to analyze spatial development of second home phenomenon in the Koprivnica-Križevci County, as a representative case study of the above mentioned phenomenon in Croatian rural areas. Leading second home areas in the County have been identified, as well as developmental dynamics and spatial distribution of second home phenomenon from 1971 to 2011 and the level of transformation of the housing fund in towns/municipalities and settlements in the County. Šoderica, typical second home resort located at the artificial lake in the Drava river floodplain, was chosen as a representative case study for the analysis of spatial impacts of the second home phenomenon at the local level. Characteristics of second home development at the local level have been determined, as well as the structure of second home owners regarding their permanent residence and the structure and spatial distribution of second homes regarding its floor area. Second home resorts Šoderica and Čingi-Lingi on artificial lakes in the Drava river floodplain, northern slopes of the Bilogora hills and southern slopes of the Kalnik hills, as well as certain settlements in rural recreational countryside of Koprivnica, particularly near »the Podravina Highway« (state road number 2) were recognized as the leading second home areas in the County. The obtained results contribute to better understanding of the second home phenomenon spatial development, not only in rural areas of the Koprivnica-Križevci County, but also in the rural areas of continental part of Croatia, and can serve as a starting point for more adequate spatial planning of rural second home areas in Croatia.